

Inhoud

Voorwoord	9
Opvoeding, burgerschap en vrijheid	11
<i>Micha de Winter</i>	
1 Actieve burgers en actieve professionals in de pedagogische civil society	19
<i>Marije Kesselring</i>	
Inleiding	19
1.1 Definitie van de pedagogische civil society	21
1.2 Actief burgerschap binnen de pedagogische civil society	22
1.3 De pedagogische civil society als nieuw dominant discours?	25
1.4 De rol van overheden en professionals: een paradox?	26
Conclusie	27
Literatuur	28
2 ‘Het is hier al 55 jaar zo’ – De rol van informele en alledaagse burgerschapslessen in de opvoeding tot maatschappelijke betrokkenheid	31
<i>Jitske van der Sanden</i>	
Inleiding	31
2.1 Waarom aandacht voor informele burgerschapslessen?	32
2.2 Burgerschap in een breder perspectief	34
2.3 Wat is kenmerkend voor informele burgerschapslessen?	34
Conclusie	40
Literatuur	41
3 Kritisch denken en burgerschapsvorming in het voortgezet onderwijs	43
<i>Heleen Torringa</i>	
Inleiding	43
3.1 Kritisch denken	44
3.2 Kritisch denken en burgerschap(svorming)	49
Conclusie	53
Literatuur	54

4	Opgroeien is onderzoeken	57
	<i>Kitty Jurrius</i>	
	Inleiding	57
	4.1 Participatief jongerenonderzoek, wat is dat?	58
	4.2 De paradigma-spagaat	59
	4.3 Een andere kijk op onderzoek: een handelingstheoretisch perspectief	61
	4.4 Doelen participatief jongerenonderzoek vanuit handelingstheoretisch perspectief	63
	4.5 Definitie participatief jongerenonderzoek vanuit handelingstheoretisch perspectief	65
	Conclusie	66
	Literatuur	67
5	De ecologie van maatschappelijke betrokkenheid	69
	<i>Bob Horjus & Maartje van Dijken</i>	
	Inleiding	69
	5.1 De Vreedzame Wijk geschetst	70
	5.2 De potentie en relevantie van De Vreedzame Wijk	74
	5.3 Vergelijkbare programma's	79
	Conclusie	83
	Literatuur	84
6	Extreme idealen en burgerschap	89
	<i>Elga Sikkens</i>	
	Inleiding	89
	6.1 De ontwikkeling van idealen tijdens de adolescentie	90
	6.2 Extreme idealen	93
	6.3 De positieve invloed van burgerschap en extreme idealen	97
	Conclusie	99
	Literatuur	100
7	De 'vergrijzing' van de jeugd?	103
	<i>Marit Hopman</i>	
	Inleiding	103
	7.1 Sociale betrokkenheid in de jeugdzorgsector: de huidige situatie	104
	7.2 Kanttekeningen bij de huidige situatie	106
	7.3 Opvoeding tot sociale betrokkenheid in de jeugdzorgsector	109
	Conclusie	112
	Literatuur	112

8 Levensvaardigheden in ontwikkeling	115
<i>Carolien Gravesteijn</i>	
Inleiding	115
8.1 Wat zijn Levensvaardigheden-programma's?	115
8.2 Wat zijn effecten van deze programma's?	117
8.3 Effectieve kenmerken van Levensvaardigheden-programma's	118
8.4 Een nieuw programma Levensvaardigheden	123
Conclusie	129
Literatuur	130
9 Hoe ontwikkel je de school tot oefenplaats voor democratie?	133
<i>Sophie Verhoeven</i>	
Inleiding	133
9.1 Burgerschap leer je niet in een uurtje per week	134
9.2 Hoe creëer je een oefenplaats voor democratie?	134
9.3 Hoe creëer je een veilig en positief klimaat?	136
9.4 Twee manieren om burgerschapsvorming structureel en samenhangend vorm te geven	137
Conclusie	144
Literatuur	145
Websites	147
Over de auteurs	149